

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Stanisław Zabłocki (przewodniczący)

SSN Tomasz Grzegorzczak

SSN Michał Laskowski (sprawozdawca)

Protokolant Anna Korzeniecka-Plewka

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Mieczysława Tabora ,
w sprawie M. Z. L.

oskarżonego z art. 271 § 1 kk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 18 grudnia 2013 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.

z dnia 1 lipca 2013 r.,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w G. z dnia 19 kwietnia
2013 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w
mocy postanowienie Sądu Rejonowego w G. i przekazuje sprawę
temu ostatniemu sądowi do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

M. L. oskarżony został o to, że w dniach 3 stycznia 2011 r. i 7 stycznia 2011 r. w G., będąc funkcjonariuszem publicznym, w dokumentach w postaci sprawozdania z objęcia dozoru w sprawie o sygn. akt Doz. ...8/10 (D .../10) poświadczył nieprawdę co do okoliczności mającej znaczenie prawne w ten sposób, że potwierdził wykonanie w całości przez skazanego M. P. obowiązku naprawienia

szkody, orzeczonego wyrokiem Sądu Rejonowego w M. z dnia 3 października 2008 r. o sygn. akt II K .../05, dysponując potwierdzeniami uiszczenia przez tego skazanego należności tytułem odszkodowania jedynie wobec pięciu pokrzywdzonych i tym samym wiedząc, że skazany wywiązał się nałożonego obowiązku tylko w niewielkiej części, to jest o przestępstwo z art. 271 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy, postanowieniem z dnia 19 kwietnia 2013 r., sygn. II K .../12, na podstawie art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. umorzył postępowanie wobec M. L. uznając, iż zarzucany mu aktem oskarżenia czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego stypizowanego w art. 271 § 1 k.k.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł prokurator. Zarzucił postanowieniu obrazę przepisów prawa materialnego, która miała wpływ na treść zaskarżonego postanowienia, to jest obrazę przepisu art. 271 § 1 k.k. poprzez stwierdzenie braku znamion czynu zabronionego w czynie zarzucanym M. L. i uznanie, że sprawozdania sporządzone przez kuratora z objęcia i zakończenia dozoru nad M. P. nie mają waloru dokumentu, a oskarżony nie jest ich wystawcą lecz jedynie osobą je sporządzającą, podczas gdy sprawozdania z objęcia i zakończenia dozoru, jako sporządzone przez osobę zaufania publicznego i przedłożone sądowi, który na ich podstawie podejmuje decyzję o ewentualnym zarządzeniu wykonania kary, są dokumentem w rozumieniu art. 271 § 1 k.k., a kurator jest osobą sporządzającą oraz wystawiającą wyżej wymienione sprawozdania z chwilą złożenia na nich podpisu, opatrzeniu pieczęciami urzędowymi i przedłożeniu sądowi.

Prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu zażalenia prokuratora, Sąd Okręgowy w G., postanowieniem z dnia 1 lipca 2013 r., utrzymał zaskarżone postanowienie w mocy.

Kasację od tego postanowienia wniósł Prokurator Generalny. Zaskarżył w niej postanowienie w całości, na niekorzyść oskarżonego M. L. i zarzucił rażące i mogące mieć istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania przez Sąd Okręgowy w G. prawidłowej oraz wszechstronnej kontroli odwoławczej, w następstwie czego doszło do utrzymania w mocy niezasadnego

postanowienia Sądu Rejonowego w G. o umorzeniu postępowania karnego przeciwko M. L. wydanego w wyniku dokonania niewłaściwej wstępnej kontroli aktu oskarżenia, dokonanej z naruszeniem art. 339 § 3 k.p.k., co doprowadziło w efekcie do rażącego naruszenia przepisu prawa karnego materialnego – art. 271 § 1 k.k. poprzez wyrażenie błędnego poglądu, że oskarżony swoim zachowaniem nie wypełnił znamion przestępstwa określonego w powołanym przepisie.

Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego na jego mocy postanowienia sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się w całości zasadna. Na wstępie przypomnieć należy, że wyrokiem Sądu Rejonowego w M., M. S. uznany został za winnego przestępstwa z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i skazany na karę roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres 2 lat próby, zobowiązując skazanego, solidarnie wspólnie z dwoma innymi skazanymi w tej sprawie, do naprawienia szkody na rzecz około 400 pokrzywdzonych, w terminie 6 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku. Wyrok ten uprawomocnił się wobec M. S. z dniem 8 stycznia 2009 r. Sprawa została zarejestrowana w Zespole Kuratorskiej Służby Sądowej w dniu 7 lipca 2010 r. W dniu następnym kurator z zespołu w Sądzie Rejonowym w M. zwrócił się do Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Wykonującego Orzeczenia w Sprawach Karnych w Sądzie Rejonowym w G. z prośbą o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w sprawie M. S. Sprawozdanie takie sporządził kurator M. L. w dniu 27 lipca 2010 r. Zaznaczył w nim, że skazany poczuwa się do spełnienia obowiązku naprawienia szkody i oczekuje na podanie adresów pokrzywdzonych, aby dokonać wpłat na ich rzecz. Po uzyskaniu tego sprawozdania kurator z Sądu Rejonowego w M. wniósł o oddanie M. S. pod dozór kuratora sądowego, co nastąpiło na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w M. z dnia 21 września 2010 r., sygn. akt VII Ko .../10. W postanowieniu tym wskazano, że skazany nie podjął żadnych działań zmierzających do naprawienia szkody i jego bierność może skutkować zarządzeniem wykonania kary.

W dniu 11 października 2010 r. akta wykonawcze przesłano do Sądu Rejonowego w G., a zarządzeniem z dnia 22 listopada 2010 r. sprawa przekazana została M. L., który w trzy dni później przejął dozór do osobistego prowadzenia. W sprawozdaniu z objęcia dozoru z dnia 3 stycznia 2011 r. M. L. podał, że skazany wykonał w całości obowiązki wynikające z dozoru. W kolejnym sprawozdaniu, tym razem z zakończenia dozoru, które sporządzone zostało w dniu 7 stycznia 2011 r., a więc w cztery dni po objęciu dozoru, M. L. ponownie podał, że skazany M. P. wykonał obowiązki w całości, mimo, że aktach dozoru znajdowały się jedynie dowody wpłaty na rzecz pięciu pokrzywdzonych (razem pokrzywdzonych było około 400).

Kurator sądowy jest niewątpliwie funkcjonariuszem publicznym, co wprost wynika z art. 115 § 13 pkt 3 k.k. Jest on jednocześnie organem postępowania wykonawczego, co wynika z kolei z zapisu w art. 2 pkt 6 k.k.w. Kurator jako organ postępowania wykonawczego jest organem o dużym stopniu samodzielności, o czym przekonuje m. in. treść art. 75 § 2a k.k. oraz udział kuratora w posiedzeniu sądu w postępowaniu wykonawczym – art. 22 § 1 k.k.w., możliwość składania przez kuratora różnego rodzaju wniosków, np. o warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności – art. 161 § 2 k.k.w. lub ograniczenia wolności – art. 66 § 1 k.k.w. i dowodem czego jest wreszcie zakres działania sądowego kuratora zawodowego określony w art. 173 k.k.w. Na podstawie tych przepisów uznać należy, że kurator zawodowy jest istotnym organem postępowania wykonawczego, który może samodzielnie inicjować postępowania incydentalne i podejmować różne decyzje ważne z punktu widzenia skazanego. Kurator zawodowy jest uprawniony do udziału w posiedzeniach sądu, organizuje i nadzoruje wykonanie kary ograniczenia wolności, obok wymienionych wniosków może również samodzielnie składać zażalenia w toku postępowania wykonawczego (zob. art. 162 § 3 k.k.w. i art. 13 § 3 k.k.w.). Jego rola nie ma zatem charakteru tylko pomocniczego.

Kurator sądowy jest między innymi organem, który zbiera informacje na temat skazanego, w szczególności w drodze wywiadu środowiskowego – art. 14 § 1 k.k.w. oraz sprawuje dozór nad skazanym. Zadaniem dozoru jest między innymi kontrola ścisłego wykonywania przez skazanego nałożonych na niego obowiązków

- art. 170 § 1 k.k.w. i art. 171 § 2 k.k.w. Relacja z tych czynności zawarta w sprawozdaniach ma istotne znaczenie dla sądu decydującego na przykład o ewentualnym zarządzeniu wykonania kary. W tym znaczeniu, dane zawarte w sprawozdaniu kuratora mają swój wymiar prawny, zwłaszcza gdy dotyczą kwestii wykonania nałożonych na skazanego obowiązków. O ile w sprawozdaniu mogą się znaleźć spostrzeżenia kuratora, jego wrażenia dotyczące osoby dozorowanej lub informacje opatrzone zastrzeżeniem, że zostały uzyskane od dozorowanego, członków jego rodziny i nie były weryfikowane i wówczas takie sprawozdanie może nie być dokumentem w rozumieniu art. 271 § 1 k.k., to sprawozdanie zawierające w sobie kategoryczne stwierdzenie o wykonaniu obowiązku naprawienia szkody uznać należy jednak za dokument w rozumieniu tego przepisu. Status sprawozdania kuratora jako dokumentu zależy zatem od indywidualnej oceny, to faktyczna ocena w konkretnej sprawie decyduje o tym, czy sprawozdanie kuratora będzie uznane za dokument (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2005 r., III KK 206/04, R-OSNKW z 2005 r., poz. 805).

Przy ocenie tej z punktu widzenia treści art. 271 § 1 k.k. istotne jest także, że w sprawozdaniu M. L. potwierdzono, niezgodnie z rzeczywistością, okoliczność o znaczeniu prawnym. Pamiętać przy tym należy, że sprawozdania M. L. trafiały do sądu, stając się podstawą rozstrzygnięcia co do zarządzenia wykonania kary. To, że do wykonania tego nie doszło zdaje się być bezpośrednią konsekwencją stwierdzeń zawartych w sprawozdaniach M. L. Okolicznością, która powinna być brana pod uwagę przy ocenie charakteru sprawozdania kuratora w przedmiotowej sprawie jest również kwestia zaufania do treści zawartych w sprawozdaniu. Skoro sporządziła je osoba, która ze względu na swoje uprawnienia daje szczególną gwarancję rzetelności tych zapisów, a taką osobą jest zawodowy kurator sądowy, to spełniony jest jeszcze jeden z istotnych warunków uznania danego zapisu za dokument (zob. *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 222-316*, red. A. Wąsek, Tom II, Warszawa 2006, s. 696).

W zaskarżonym kasacją postanowieniu, w ślad za sądem pierwszej instancji, nadmierną wagę nadano rozróżnieniu kwestii „wystawienia” dokumentu od jego „sporządzenia”. Rola zawodowego kuratora sądowego, funkcjonariusza publicznego i organu postępowania wykonawczego sprowadzona została w tych

rozważaniach do roli organu pomocniczego, który nie ponosi odpowiedzialności za treści zawarte w sprawozdaniu, także wtedy, gdy treści te mają zasadnicze znaczenie prawne i wpływają bezpośrednio na kształt decyzji sądu. Sąd odwoławczy, podkreślając krótki czas sprawowanego przez M. L. dozoru i brak możliwości weryfikacji przez kuratora realizacji obowiązku naprawienia szkody przez kontakt z poszczególnymi pokrzywdzonymi nie dostrzegł, że charakter zapisu w sprawozdaniu był kategoryczny. Nie zawarto w nim choćby skrótowego zastrzeżenia o braku możliwości weryfikacji, mimo szczątkowych danych, którymi w rzeczywistości dysponował kurator.

Sąd Najwyższy uznał zatem, że interpretacja przepisu art. 271 § 1 k.k. w odniesieniu do zachowania oskarżonego dokonana przez sądy obu instancji była wadliwa. W kasacji Prokuratora Generalnego trafnie również zarzucono naruszenie przepisu art. 339 § 3 k.p.k. poprzez rozstrzygnięcie niełatwej w swej istocie kwestii o charakterze materialnoprawnym w toku wstępnej kontroli aktu oskarżenia. Sąd nie miał okazji do bliższego zapoznania się z okolicznościami sprawy poprzez umożliwienie oskarżonemu złożenia wyjaśnień w sprawie. Wyjaśnienia te, o ile rzecz jasna oskarżony zechce je złożyć, mogą mieć istotne znaczenie w procesie indywidualnej oceny charakteru sporządzonych przez niego sprawozdań. Stwierdzone naruszenia prawa miały przy tym charakter rażący i w sposób oczywisty wpłynęły na treść zaskarżonego orzeczenia.

W tym stanie rzeczy konieczne stało się uchylenie zarówno postanowienia Sądu Okręgowego w G. zaskarżonego kasacją Prokuratora Generalnego, jak i utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w G. Podczas ponownego rozpoznania sprawy konieczne będzie dokonanie indywidualnej oceny sprawozdań sporządzonych przez oskarżonego pod kątem zawartych w nich treści i ich znaczenia prawnego w postępowaniu wykonawczym, które toczyło się w sprawie M. P. Ocena taka będzie możliwa po przeprowadzeniu przewodu sądowego i ewentualnym zapoznaniu się z wyjaśnieniami oskarżonego. Biorąc pod uwagę treść art. 327 § 1 k.p.k., rozważenia wymagać będzie być może także kwestia możliwości podjęcia na nowo postępowania w odniesieniu do ewentualnego zarzutu popełnienia przez M. L. czynu z art. 231 § 1 k.k.

